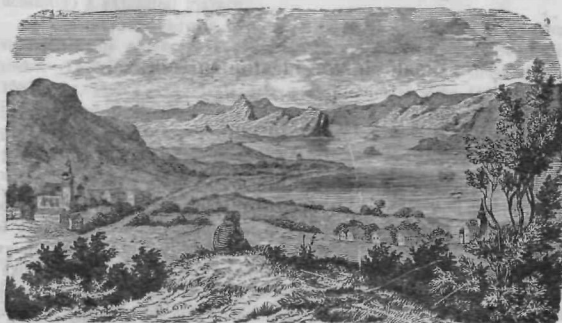

Cirkniško jezero.

Pol ure od Cirknice, majhenega trga na Notranjskem, leži proti vzhodu sloveče Cirkniško jezero, kateremu ga ni enakega na vsem svetu. To jezero je zaradi svoje izpreminjave toliko znamenito, da ga malo ne vsak pride pogledat, kdor koli potuje po naši lepi Kranjski deželi. Na istem kraju, kjer stoji voda, plavajo čolni z ribiči, a čez nekaj časa uže kmetič z oralom reže brazde, kosec kosi travo in ženjice žanjejo zrelo žito; in vse to se vrši v teku jednega leta. Jezero je $2\frac{1}{2}$ ure dolgo in poldrugo uro široko. Od vseh strani ga obdajajo velikanske skale, kakor bi ga hotele svetu prikrivati ter pot do njega zadelat radovednim ljudem. Z bréga se vidijo strme pečine ali skale v vodi. Nahajajo se tú skrivne podzemeljske votline, po katerih navadno voda priteka in zopet odteka. Kadar nastane čas, da začne voda odtekati, sliši se iz teh votlin temno bobnenje, podobno daljnemu gromu. Ko se njene

skrivne moči odvežejo, začne voda zopet od vseh krajev pritekati; neizrečeno veliko je pridere iz podzemeljskih votlin v kacic 48 urah. Kadar te ure pretekó, neha voda najedenkrat pritekati.

Voda odteka po 18 večjih ali manjših razpoklinah, ki se v dnu jezera nahajajo. V to razpokline zbobni voda z velikim šumom po skrivnih votlinah in jezero postane zopet suho. V poletji in po zimi je jezero suho, v vzpomladi in jeseni se pa napolni z vodo, da ga je lepota gledati.

Kadar se voda odteče, podoben je ves veliki prostor velicemu ribnjaku, v katerem je vse polno ljudi, ki se bavijo z ribjim lovom in lovom drugih živali. Ko se je dno v jezernu osušilo, takój začne trava in druga zelenjad rasti. Tam, kjer smo še pred malo dnevi videli ljudi se v čolnih voziti, pasó se zdaj uže krave in teleta. Komaj se je zemlja nekoliko osušila, uže vse zeleni, kakor bi hotela s tem kmeta prositi, naj jo reši izpod vode, kar mu bode z dobrim plačilom povrnila. Drugi prostori se prirédijo za njive; tedaj vidiš po njih tudi vole, ki polagoma vlečejo oralo (plug) onód, koder so še pred dvema mesecema poganjali ribiči svoje čolnice. Na izorane njive

se navadno seje prosó ali ječmen, ki hitro raste in večkrat tudi prav dobro obrodi. Da-si to kmeta zeló veseli, vender mu jezero nareja tudi dosti strahú in skrbí; kajti večkrat se prigodi, da predno je žito dozorelo, nastane voda in vse poplavi, da kmetič nima kaj žeti in vse njegovo upauje na bogati pridelek je splavalo po — vodi. Kadar je pa žito dozorelo, žanje se noč in dan, da se vodi odtegne in še o pravem času domóv spravi.

Prvi veter, ki potem zopet čez strnišče potagne, prinese tudi burjo: nebó se zatemí z gostimi oblaki, sliši se votlo gromenje in vidijo se bliski. Vodeni potoki deró z hribov, kažejo se dolge ognjevite proge, ki prečudno razsvitljujejo črne oblake, a vse to je jedna najlepših naravnih prikazni. Voda, ki je bila zginila v zemljo, bobni zopet iz vseh votlin v mnogoterih podobah in napolnuje jezero, ki se kaže iz začetka jako nemirno, a kmalu se poleže, kadar je polno, in burja poneha. Prvi, ki se zopet vračajo, so povodne ptice, ki so bajé čule bobnenje vodá ter si iščejo svojih starih bivališč, iz katerih so bile žalostno pregnane.

Zgodovinsko - mestopisni obrazci.

(Spisuje P. F. H.)

VIII. Novomesto.

(Konec.)

D začetka svojega ustanovljenja ni imelo mesto svoje duhovnije; pripadalo je k Mirnopoškej župi (fari). Ondotni kaplan je oskrboval božjo službo v mestu. To meščanom ni zadostovalo; zato mislijo, kako bi se dalo pomagati. Kmalu se jim ponudi prilika. Iz Bosne, Srbije in Bulgarije od Turkov pregnani redovniki sv. Frančiška so se naselili blizu Metlike pri tako zvanih „treh farah.“ Leta 1469. so Turki Metliko in samostan požgali. Redovnike so sprejeli Novomeščani, da jim opravljajo službo božjo. Neka gospá iz Črnoplja, Elizabeta Sopčanova, sezidala jim je samostan poleg kapelice sv. Leonarda, katero jim je prepustil Kostanjeviški opat Egidij ter izročil v dan 7. januarja 1470. leta.

Leta 1494. je ustanovil papež Aleksander VI. na željo cesarja Friderika kapitel; cesar Maksimilijan mu je pa 1509. leta svoja posestva v dohodke izročil, zato sloví tudi ta vladar sploh kot ustanovitelj Novomeškega kapitela. — Vzrok te ustanove so bili Turki. Ker niso bile sosedne župe (fare) varne pred divjimi Turčini, iskali so si župniki varnega zavetja za časa nevarnosti v dobro utrjem mestu. Od tod tudi združenje sosednih fará s kapiteljsko. Umeščeni so bili kanoniki slovesno v dan 3. januarja 1496. leta. Bili so sledeči: Škocjanski župnik Jakop Auersperger, prošt; Jakop Nikolaj, župnik pri sv. Martinu v Ponikvah, dekan; potem Doberniški župnik, Kancijan Redel; župnik Šmiheljski, Janez Pagan, kaplana bratovščine sv. Rešnjega telesa pri cerkvi sv. Nikolaja; Klement Skrbela in Jakob Kie, Jurij Skrile, Mihael Hipec, Jakop Zlatec, Primož Pinka, kaplani pri cerkvi sv. Antona; Pavel Zeitlich, kaplan oltarja sv. Jakopa v cerkvi sv. Nikolaja; Fabijan Parol, duhovni pomočnik Šentrupertski in Semiški župnik Leonard Weichselberger. —